

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างชัดเจน เป็นผลให้การขนส่งสินค้าออกและนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความแออัดเกินกว่าท่าเรือกรุงเทพและท่าเรือแหลมฉบังจะรองรับได้ อุปสรรคใหญ่ที่สำคัญของท่าเรือทั้งหลายที่มีในประเทศไทยในปัจจุบันคือไม่มีท่าเรือใดเป็น "ท่าเรื่อน้ำลึกที่แท้จริง" (บริษัท เทสโก้, 2534) ดังนั้นจึงมีการศึกษาโดยบริษัท สิชังทอง เทอร์มินัล จำกัด (2534) เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งท่าเรื่อน้ำลึกและพัฒนาโครงการอุตสาหกรรมเพื่อรองรับ และเชื่อมโยงกับการขยายตัวของพัฒนาชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกโดยตรง จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ที่สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ข้างต้นได้อย่างเหมาะสม คือ "เกาะสีชัง" เนื่องจากการได้เปรียบด้านที่ตั้งโครงการ ทั้งด้านระยะทางขนส่งและความลึกของร่องน้ำธรรมชาติ พร้อมด้วยสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การใช้ประโยชน์ที่ดินเหมาะสมต่อการพัฒนาท่าเรือและอุตสาหกรรม ทิศทางลมและสภาพพื้นที่ที่เหมาะสม เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ข้อได้เปรียบดังกล่าวส่งผลให้เกาะสีชังมีความสำคัญในการเสริมสมรรถภาพการรองรับเรือสินค้าของแหลมฉบัง และการดำเนินกิจการท่าเรื่อน้ำลึกขนส่งระหว่างประเทศรวมถึงส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีของไทย เพื่อให้มีการขนถ่ายสินค้าโดยเรือขนาดใหญ่ การขนถ่ายที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพจะทำให้ค่าระวางเรือลดลงเป็นผลต่อการลดต้นทุนการขนส่งสินค้าทั้งขาเข้าและขาออก โดยมีต้องพึ่งท่าเรื่อน้ำลึกของประเทศเพื่อนบ้านส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ทั้งนี้การพัฒนาเกาะสีชังให้เป็นท่าเรื่อน้ำลึก ได้ผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2532 โดยในการดำเนินการของท่าเรื่อน้ำลึกซึ่งเริ่มตั้งแต่การปรับสภาพพื้นที่จนถึงเปิดดำเนินการอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2538 ต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน ส่งผลให้การพัฒนากายในพื้นที่เป็นไปอย่างขาดระบบและเกิดการขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มการอนุรักษ์และการพัฒนา เนื่องจากเกาะสีชังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยเคยเป็นสถานที่เสด็จประพาสและเป็นที่พักของพระเจ้าแผ่นดินถึง 3 พระองค์ คือ รัชกาลที่ 4, รัชกาลที่ 5, รัชกาลที่ 6 ทั้งนี้ทรงใช้เป็นสถานที่บริหารราชการแผ่นดินและเป็นสถานที่ประสูติของเจ้าฟ้าจุฑาราชดิลกรวมถึงเป็นที่ตั้งโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมถือเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมาก ซึ่งคุณค่านี้ยังคงมีความผูกพันลึกซึ้งกับคนในท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ความสำคัญทางวัฒนธรรมแล้วเกาะสีชังยังเป็นที่ตั้งของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความงามเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและศึกษา เห็นได้จากการประกาศแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ในปีแห่งการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2532 ที่กำหนดให้ อ.เกาะสีชัง

จ.ชลบุรี เป็นเขตพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มีค่าทั้งต่อการอนุรักษ์เพื่อการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งจากการท่องเที่ยวและจากการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกอย่างเห็นได้ชัด

การพัฒนาด้านต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในเกาะสีชัง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงภายในพื้นที่ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้เกิดปัญหามากขึ้นได้แก่ชุมชนมีการขยายตัวสูงและเป็นไปอย่างขาดระบบ ทรัพยากรธรรมชาติบางส่วนถูกทำลาย การล้นไหลของแรงงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นพร้อมกับข้อขัดแย้งในการพัฒนาระหว่างชุมชน หน่วยงานเอกชน และสถาบันราชการ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาในพื้นที่เป็นไปอย่างไม่เต็มที่ และขาดทิศทางที่ชัดเจน จนส่งผลต่อความล่าช้าในการพัฒนาและการสูญเสียทรัพยากรตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาไม่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ อีกทั้งในการดำเนินการพัฒนาในแต่ละด้านยังคงคำนึงถึงผลตอบแทนที่จะได้รับเพียงเฉพาะตัวของตนเองเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงสมรรถนะของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาและมองข้ามทางเลือกอื่นในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของทรัพยากร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการลดช่องว่างระหว่างอนุรักษ์และพัฒนา โดยคำนึงถึงขีดจำกัดทางทรัพยากรเป็นสำคัญ

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันการเสียประโยชน์ในพื้นที่ที่จะมีมากขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เลือกวิถีทางที่ดีที่สุดในการพัฒนา ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวจะต้องกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงและรูปแบบของการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ โดยคำนึงถึงความคงอยู่ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในระยะยาวเป็นเงื่อนไขสำคัญ ในขณะที่เดียวกันแนวทางดังกล่าวควรก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาบทบาทและความสำคัญทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและ สังคม ของเกาะสีชังในระดับชุมชน ภาคและประเทศ
2. ศึกษาสภาพการพัฒนาในพื้นที่ ผลกระทบจากการพัฒนาและปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ศึกษาข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการพัฒนา ตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่
4. เสนอแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้สอดคล้องกับศักยภาพและสมรรถนะในการรองรับการพัฒนาของพื้นที่ สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

1.3 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่การศึกษาครอบคลุมอำเภอเกาะสีชังทั้งหมดรวม 18 ตารางกิโลเมตรและพื้นที่ทะเลโดยรอบ รัศมี 2 กิโลเมตร

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่และกำหนดแนวทางในการพัฒนา
2. รวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่เกาะสีชังทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ลักษณะเด่นของกิจกรรมในพื้นที่และนโยบายพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน
3. สัมภาษณ์เชิงจริงและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา บันทึกข้อมูลที่ได้จากการออกสำรวจและแบบสอบถาม
4. วิเคราะห์บทบาทของเกาะสีชังทั้งด้านท่าเรือน้ำลึก และการท่องเที่ยวที่มีต่อระดับชุมชนภาค ประเทศ
5. ศึกษาปัญหาอันเนื่องมาจาก ผลกระทบของการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของชุมชนและพื้นที่โดยรอบเกาะสีชังรวมทั้งข้อจำกัดและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนา
6. วิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับการพัฒนาและศักยภาพในพื้นที่ ทั้งการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและคลังสินค้าและการท่องเที่ยว โดยใช้แนวความคิดและทฤษฎี เทคนิคในการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง
7. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสม

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

1. ข้อมูลทางสถิติ เอกสาร จากหน่วยงานราชการและสถาบันต่างๆ เช่น
 - ศาลากลางจังหวัดชลบุรี
 - ที่ว่าการอำเภอเกาะสีชัง
 - สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร
 - สำนักผังเมืองจังหวัดชลบุรี
 - กรมที่ดินอำเภอศรีราชา
 - สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - กองโบราณคดี กรมศิลปากร
 - กองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร
 - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ จากกรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี

3. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์และออกแบบสอบถามโดยสุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

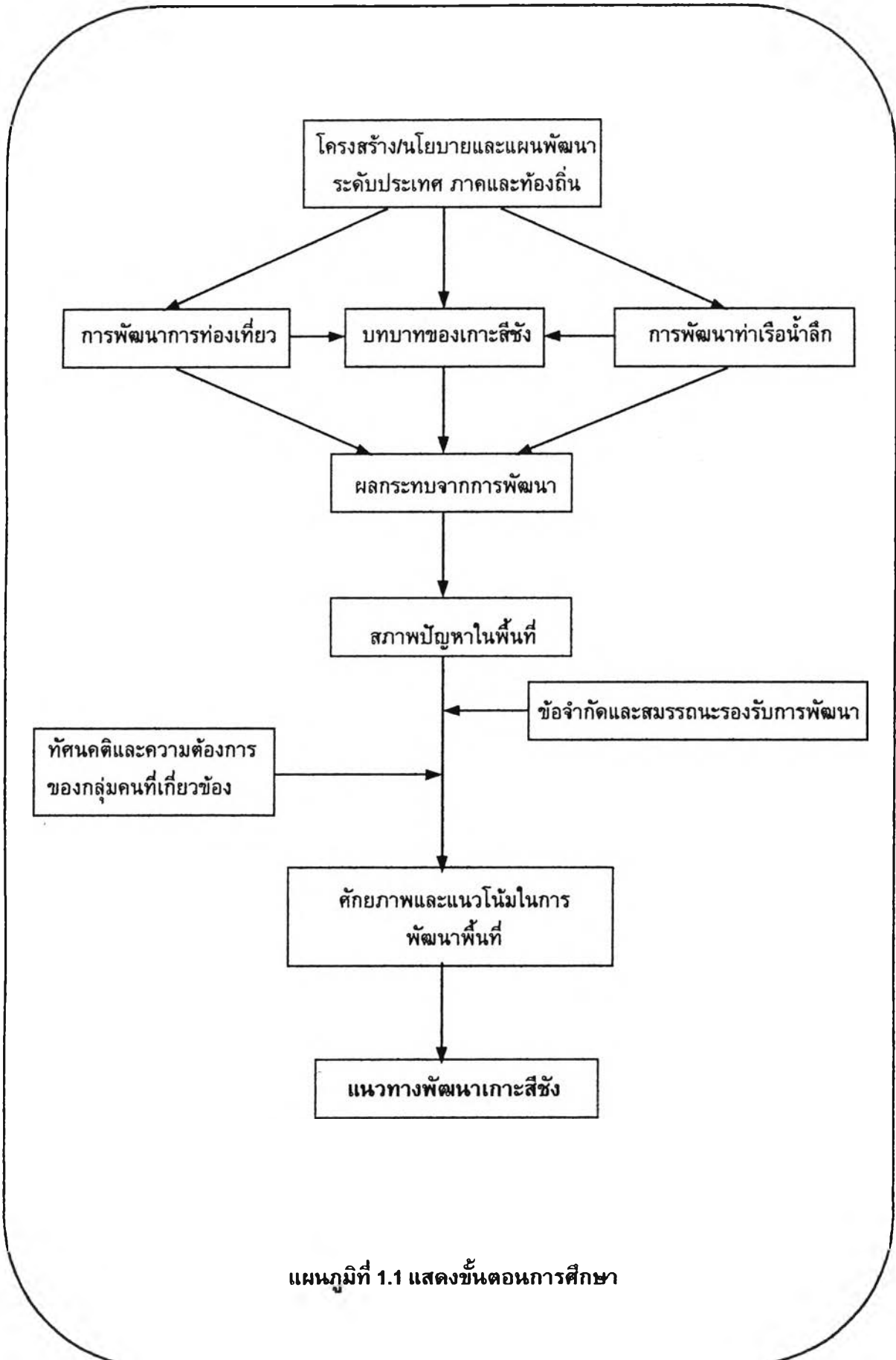
1. ทราบถึงบทบาทและความสำคัญ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของเกาะสีชังที่มีในระดับ ชุมชน ภาค ประเทศ

2. ทราบถึงสภาพการพัฒนา ผลกระทบจากการพัฒนาและปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตลอดจนข้อจำกัดและสมรรถนะในการรองรับการพัฒนา ซึ่งมีผลต่อการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่

3. ทราบถึงแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืน เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ และข้อจำกัดในพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อภาครัฐและเอกชนในระยะยาว

4. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยก่อให้เกิดการประสานประโยชน์และความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชน

5. เป็นการกระตุ้นและเผยแพร่ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในพื้นที่ประเภทเดียวกัน

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงขั้นตอนการศึกษา